205/124a – 206/124c

219

Acc. n:r M.10823:41. **LUF 62**

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västbo

Socken: Södra Ämmaryd

Uppteckningsår: 1948 rebe 1955 sid. 21.

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gunnar Eriksson

Adress: Almesjö Odensjö

Födelseår och födelseort: 25/10 1888 Färgaryd

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Ja Halmtak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	Halmtaken bindes vid underlaget numera med järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	Halmtaken täckes huvudsakligen av slagtröskad råghalm
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	
a. för närvarande?	a för närvarande cirka 50 procent
b. för 10 år sedan?	b 60 – 65 procent
c. för 20 år sedan?	c 70 – 75 " "
d. för 50 år sedan?	d 85 – 90 " "
5. Användas (användes) takkäppar?	5 Delvis så kallad raft

M. 10823:42.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Nej

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

Numera täcks med järntråd vilken sys fast med en så kallad nål (täcknål)

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

Täcknål. Järntråd. Drivvaka

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

För 75–100 år tillbaka användes uteslutande björkvidjor.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner – gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

Numera användes endast järntråd som sys på med nål (täcknål) för 25–30 år sedan användes raft samt vedjor av järntråd. Längre tillbaka användes uteslutande björkvidjor, så hadde di en krokig påk (hårepåk) samt raft

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

se sid. 45.

M.10823:43.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad? /1

Vantar användes endast om det är kalt. Samt helst gummiskor på fötterna

12. Hur beredes
a. långhalmen? /2

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

Långhalmen bör helst vara slaglröskad samt våt remad och bundad
Vass har jag alldrig täckt med så det kan jag ej upplysa om

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket? /3a

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt? /b

c. Hur behandlas takskägget? /c

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus? /d

Wi täcker även på det gamla taket
Ja, delvis
Klippes jämt med häcksax samt drives med drivraka
Även nya hus täckes med halm

14. a. Hur ryggas taket? /4a

b. Hur lagas ett söndrigt tak? /b

Med verktröskad småhalm som blöts med vatten samt bäres upp på taket
är svårt beskriva hur lagningen tingår

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Varierande 4 å 5 man en är mästare som är gammal i yrket så får var och en göra sitt under hans ledning

M 10823:44

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Jag kan ej lämna upplysningar om det för länge sedan gjorde dom det mycke länge sedan

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

Lades på läkt

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

I Halland användes halm även på boningshus mycket långt tillbaka

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

Kan jag lämna några mer upplysningar så är jag villig därtill

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Inom Sö. Ulmarygds Församling

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

är även handlare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

M. 10823:45.

(10.) Fråga

Täckning med halm tillgår nu så, en man bär upp halm buntarna på taket, så är där 2 man som tar emot halmbuntarna, så breder den ena ut halmen på taket till lagom tjocklek så tjock som taket skall bli, den an personen han syr fast halmen med nålen (täcknålen) så är där en person inför take som trär ut nålen så går det sidan ut vilket ~~E~~ kallas för blek, så när man tä några blek så har man grova stanor som är borrade hål i så har man smalare stanor som är västa i den smala ändan som man sticker di grove borrade stanorna vilka läggas på taket dom kallas för kry di smalare stanorna skall slå med ena ändan i marken den spetsige andan så kryspåen på taket så gå täckarna på den och flyttas uppåt emellan 3 å 4. ble tills taket är färdigt.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Önskas närmare upplysningar å jag har mer att lämna står jag järna till Eder tjänst

Tögaknings fult Gunnar Eriksson
Almesjö Odensjö

211/123 d

259

Acc. n:r M. 10823:46.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västbo

Socken: Villstad

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Nilsson

Adress: Fållinge, Smålandsstenar.

Födelseår och födelseort: 1897, Villstad.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	**Svar:**
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Ja
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	Ja de äro bundna med järntråd.
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	Nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	~~xxxxxx%~~
a. för närvarande?	c:a 3%
b. för 10 år sedan?	" 8%
c. för 20 år sedan?	" 15%
d. för 50 år sedan?	" 75%
5. Användas (användes) takkäppar?	Nu användas järntråd för bindning. För 50 år sedan användes "raft och vidjor" för bindningen.

M. 10823:47.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Fortlöpande söm.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

En man breder halmen, mästaren syr med en 40 cm. lång nål av järn, varå tråden är virad. När nålen stickes genom taket, är en nålpojke under, som ser till att ~~xxxxx~~ tråden drages runt ett "bjure" samt c:a 3 cm. bakåt, sticker genom nålen till mästaren.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

En järnmål c:a 40 cm. lång. 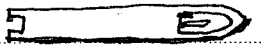

En ~~xxx~~ kniv att jämnklippa "hofsen"

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

När man band med raft och vidjor användes träbearbetningsredskap.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

Nu användes nål/se ovan / och kniv.
Då man täckte med raft och vidjor användes en raka. Den var 6 tum bred och 1 alm lång. Skaftet var fäst på sned i brädan. Nedre kanten var spikad med små spikar, ett tums mellanrum, så att det blev som en kam. Undre sidan var kälad så här ~~~~. När halmen var bredd på taket använde täckmästaren rakan att jämna halmen så att taket blev slätt och jämt.

Dessutom användes en "härepåk" Den var 1 m. lång. När halmen var bredd och jämnad med rakan lades raften. Underifrån stacks då upp vidjan och en man tog "härepåken" och stack genom taket samt med spänn mot ett bjure sammantryckte halmen så att det blev sträck på vidjan. Därefter knöts vidjan och ändan fästes under raften. Därefter jämnades taket ånyo med rakan. Sist skars taket jämt med en kniv/avbruten lie/. Då lades en ribba som mall, varefter halmen skars jämn efter denna, Den flyttades c:a 4 cm. och sedan skars ånyo. På detta sätt blev taket jämt med små krusningar där skärningen skett.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.1 U 8 2 3 : 48.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

nej, men ett förskinn av läder så att inte kläderna förslitas så fort, och ej fuktighet tränger igenom vid regnigt väder.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

Ingen särskild beredning med än att i görligaste mån krokiga strån tillrättaläggas.
Täckning med vass förekommer ej.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

Inte numera.

Endast i takskägget.

Nej inte som jag känner till.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Man lägger krokig halm över, som är blött för att vara lätthanterlig, sen hänger man "hänger" över
Hänger göras av 7 å 8 cm. tjocka stänger, c:a 1m. långa.
Ett söndrigt tak lagas med takstickor som stickas in i halmen över hålet.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

En mästare, en som breder halmen och en nålpojke.

M.10823:49.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Nej det har jag inte hört omtalas.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

På läkt.D.v.s.6 a 7 cm.grova stänger som skrädas något på två sidor.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

Jag kan ej ge någon mer omfattande beskrivning.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Jag hjälpte till som taktäckare i min ungdom å min hemby.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Numera arbetar jag inte med taktäckning.
Jag är kom:ordf.m.m.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

266 213/123 d

Acc. n:r M 10823:50.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västbo Hkp

Socken: Våtlult

Upptecknings år: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Oscar Odin

Adress: Gislaved

Födelseår och födelseort:

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Nej.
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	
5. Användas (användes) takkäppar?	

211/203 b

261

Acc. n:r M.10823:51. **LUF 62**

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra Ydd

Socken: Hjälmseryd

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Svensson

Adress: Boda Lamhult V

Födelseår och födelseort: 1881 Gällaryds socken

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
   a. för närvarande?
   b. för 10 år sedan?
   c. för 20 år sedan?
   d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1 Halmtak finns några än

2 för serka en 40 o 50 år sen lades en så kallad raft ovanpå halmen och bands fast med och bands fast med björkvidjor en 60 centimeter numera binder halmen fast med galvaniserad järntråd

3 nej

4 för närvarande serka 10 procent
för serka 10 år sen 30 procent
för 20 år sen 50 procent
för 50 år sen 75 procent

5 numera järntråd är det sällsynt med takkäppar bara

M.10823:52.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. fortlöpande söm

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. man har en så kallad nål som man lägger om
tråden på och tvr sirka 12 centimeter framåt sedanför
låklan så går en innanför och ungefär på halva stygnet
stickar nyl nålen
svedt bakåt ovanför låklan

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8. det är bara en nål

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

nej

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9.
det är bara en så kallad nål jord av
stärkt trå eller styv järntråt
6 centimeter
bred

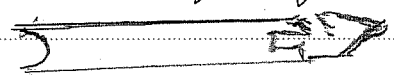

och 40 centimeter lång

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10. jag har inte använt några
andra redskap

M.10823:53.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. man rensar halmen frå en så kallad refra som ser ut så-här och fästes i en vägg

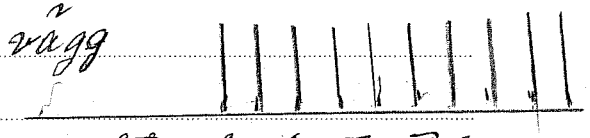

vass har jag aldrig laikt frå något tak

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13. det täckes både ovanfrå och direkt frå taket
Ja. Takskägget klippes då det är färdigt för en 30 a 40 år sen det så godt som allmänt med halmtak frå nya kostallar

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14. man böjer halmen över ryggen lika ål båda sidor sen lägges ovanfrå halmen som vi kalla hanger av trå 150 centimeter långa hopfästa i toppen med ett mellanrum av 45 centimeter

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15. 4 stycken en breder halmen 2 syr fast den en frå taket a en innanför och en som fraktar upp halm

M.10823:54.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

16. borrat hål i vindskenorna har jag inte sett, men då halmen band fast med käppar o björkvedjor spikades på en kallad stormlist ovanpå vindskenan som takkäppen slack under

17. det lägger på läkt

18. nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

20. för längre sen har jag läkt några tak här i Hjälmsryd socken

21. Byggnadsarbetare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947, HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

211/203 b

262

Acc. n:r M. 10823:55.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra 7/24

Socken: Hjälmseryd

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gunnar Antonsson

Adress: Vånås Lanhult

Födelseår och födelseort: 1891 Vånås

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Ja halmtak.
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	De äro bundna vid underlaget med stråtråd och raffl-käppar Sådant läckningssätt brukas ej här på orten.
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	a. På nyuppförda lägårdar brukas ej halm b. ej heller för 10 år sedan c. för 20 års sedan hälften av nybyggnaderna d. Halmtak användes då almänt
5. Användas (användes) takkäppar?	takkäppar användes eller sys halmen på

19110823:56-

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Isolerade band användes

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

Halmen bredes fänt på underlaget
därpå läggas takkäpp längst underlaget
och fastbindes med ståltråd eller vidjor

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla.*

Raka ett lättskärt bräde sax
och kniv

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

är obekant

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt.*

Rakan ett skärt bräde 12 cm brett
60 cm långt med skaft kniv
hullig åt eggen 30 cm lång och
skarp saxen har 20 cm långa
skår

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Rakan användes till att slå
halmen jämn kniven till att
skära halmen när taket är täckt
saxen till klippa takbagget fänt

M 10823:57.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Nej blott skor med gummibottnar

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Hagh röktas och allt ogräs repas bort och stöles jämn och avhuggas i sotändan

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

vass användes ej på användes ej på denna trakt

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Endast när det är smått om halm

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

Ja för det mästa

c. Hur behandlas takskägget?

Klippes med sax

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

Ja för några år sedan nu mera sällan

14. a. Hur ryggas taket?

a. Halmen bredes lika på båda sidor och topparna vikas över ryggen hänger pålägges 30 cm emellan

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b. Gamla tak gör ej att laga sättträ och söndersläta tak lagas så att det trasiga plockas bort ny halm pålägges

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

En breder halmen 2 binder är det vanliga

M.10823:58-

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Har ej sett eller hört något sådan förfarningssätt

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

På cirka 10 cm runda granstanor med 30 cm mellarum

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

Ej i dessa trakter

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

Ja om så önskas dock är taktäckning med halm en ganska enkel sak.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Här på trakten och någonstädes i andra socknar på enstaka ställen

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Ja Landtbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

213/205 d

271

Acc. n:r M.10823:59.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra Göljn

Socken: Hultsjö

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Emil Petersson

Adress: Lunda Hultsjö

Födelseår och födelseort: 1882

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	jag
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	jag bundna vi underlag med vidjor genstrad
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	de er så
5. Användas (användes) takkäppar?	jag

M.10823:60.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

jag bara dela
men kan både använda raft
och vidjar eller syr

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

ser man syr ~~kan~~ man med
nål

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

raft

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

nål

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:61.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

halmen bredes jämt

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

båda delen

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

klippes
icke numera

14. a. Hur ryggas taket?

man läger på båda hall på ryggen

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

en bredar och en binder eller syr

M.10823:62.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

på läkt

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

nej

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Hallsjö

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Byggnadsmickare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

2724 213/205 d

Acc. n:r M. 10823:63.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra

Socken: Hultsjö

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Bergström

Adress: Böllingetorp Hultsjö

Födelseår och födelseort: 1880 Yggersryd

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
   a. för närvarande?
   b. för 10 år sedan?
   c. för 20 år sedan?
   d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar? (raftar)

Svar:

1. ja halmtak men ej vasstak.
2. för 50 år sedan bundos dessa tak med vidjor och raft, senare blev det ståltråd i stället för vidjor.
3. nej, bara på ryggen lades lös halm som hölls fast med tråden som kopsatta två med pinnar ihopsatta hängdes på ryggen på dessa pinnar lades tred.
4. a. det är 40 år sedan jag var med om denna metod, det är 30 % b. 50 c. 70 d. 90 No. 5 ja.

M,10823:64.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. jag använder fortlöpande söm.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. först binder man viskor av rågkalm sedan hugges dessa jämna åt rotändan till dessa viskor läggas tätt till varandra och bindas fast i rak linje och bildar första underlag till hopp, sedan börjar täckningen med lös halm 2-3 man fodras till detta arbete en man brer halm och har ansvar att taket blir lagom tjockt jämt stått 1 man förer täcknålen som är av stål 53 cm lång 3 cm bred på denna läges fem mjuk ståltråd 1 man är under taket och tar emot nål och för upp den så tråden kommer omkring täktrotan så fortgår blek efter blek ett för varje läktrota. täckningen börjar från vänster och går åt höger stryngen ungefär 10 tum mellan varje.

8. a. blott täcknål b. nej.

9. redskap nål, material halm.

10. En handyxa och ett stagträ till takskräggot.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:65.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11. nej. jag använder hålst gummiskor.
12. a. slagtrusken råghalm duger som den är, verktrusken derimot tillrättas först, men är ända underhaltig. b. vass har ej förekommit i dessa trakter åtminstone på senaste 100 åren.
13. ja det täckes mycket på det gamla.
b. nej inte jag. taket skall vara jemt utan kleppning. c. det avhuggas med yxa och slagtrå yxan hålles efter viskerna som ligger under seden detta är fort är taket färdigt.
d. nej inta me för tefen men för någ år sedan tekte jag några stycken ladugården.
14. det skall vara extra täckt med halm på ryggen, denna läggs mitt ryggen så att halmen nedpressas åt var sida, derefter ~~x~~ stäckes 3 grova jerntrådar 1 på ryggen 1 på var sida i takets längdriktning dessa blir sedan nersydda i stygnen och ryggen (näst) fast
15. 4 man 1 bren halm 1 syr 1 teremot nål 1 kantlongen

2724 213/205 d

Acc. n:r M. 10823:63. **LUF 62**

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra

Socken: Hultsjö

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Bergström

Adress: Bollingetorp Hultsjö

Födelseår och födelseort: 1880 Yggersryd

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
   a. för närvarande?
   b. för 10 år sedan?
   c. för 20 år sedan?
   d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar? (*raftar*)

Svar:

1. ja halmtak men ej vasstak.
2. för 50 år sedan bundos dessa tak med vidjor och raft, senare blev det ståltråd i stället för vidjor.
3. nej, bara på ryggen lades lös halm som hölls fast med tränger som kopsatta två med pinnar ihopsatta hängdes på ryggen på dessa pinnar lades trol.
4. a. det är 40 år sedan jag var med om denna metod, det är 30% b. 50 c. 70 d. 90 No. 5 ja.

M. 10823:66.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

16. Ja har sett, detta var inte ovanligt förr i tiden då inga spikar förekom i dessa hus all matset var av trä till och med dörrens gångjern var av trä så mog behövdes det hål. hålen i dessa vindskedor skulle sitta en grankäpp huggen med rotknölen vid, dessa käppar plaserades i dessa hål med rotknölen på yttersidan detta blev fästet för fastsättningen av vindskidan ej till något annat.
17. båda delarna.
18. nej inte i dessa trakter. 19. ja.
20. Täckning utförsen på sommaren det det är något år sedan jag tog fritt från detta.
Hultsjö. Skepperstad. Stockaryd. Hjärtmeryd.
(Åsa Tronobergslän) 5 socknar alltså.
Det hadde varit intressantare skriva om folklive i gångentid om ryggåsastugor och jordkulor

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

213/212 c

Acc. n:r M 10823:67. **LUF 62**

270

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra

Socken: Nydala

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Oscar Johannesson,

Adress: Gårsryd, Stockaryd.

Födelseår och födelseort: 1885 Nydala

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	**Svar:**
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Halmtak enstaka, Vasstak icke
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	Ja, vidjor eller numera oftare järntråd.
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3) Nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	4. a. 5 å 10 % b. 10 å 15 % d. i allmänt bruk på uthus (icke på boningshus)
5. Användas (användes) takkäppar?	5. Menas härmed de under 7 omnämnda bjurråsarna?

M. 10823:68.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Isolerade band

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8. b. Icke vad jag vet.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

7
8. a
9.
10.

besvarat på särskilt papper.
se sid. 71.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:69.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej (yrkestaktäckare har ej förekommit i min tid)

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12, a. med slagtröskning.

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. har förekommit men är icke regeln
b. endast räfsas, De värsta ojämnheterna skäras ibland bort med en stor sax.
c. Takskägget "hofsas" d.v.s. hugges jämt med en skräsyxa mot t. ex. en plankbit som en medhjälpare håller emot underifrån

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

d. Nej

14. a. Hur ryggas taket?

14. a. De uppstickande ändarna av översta halmskiktet vikas över takryggen, sedan tar man lös halm (icke långhalm) och lägger i ett tjockt lager ovanpå. På detta bryckes man till sist ner "hånger", som med sin tyngd håller halmen nere. En sådan består av två dryg famnslånga ungefär 4" rundslanor, som borras igenom cirka 20 cm från smaländan och förenas där med en träbult till en sax. Ungefär ½ meter mellan hångerna

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Fortsättning på särskilt papper

M. 10823:70.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

?

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. Bjurån (se svaret 5) är av rundvirke (endast barkat) och icke sågat.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

I den mån jag kan.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Icke yrkestäckare, har endast täckt eget tak och hjälpt ett par grannar.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

M. 10823:73.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Forts. på svar 14, a. De två yttersta hangarna (vid gavlarna) gå ända ned till takskägget. Är det dessa som Ni i frågan 16 kallas vindskedarna? Och är "takskäppanna detsamma som våra bjurås eller fäckraft?

14. b. Lagar helst endast provisoriskt med bräder, tills taket kan täckas om helt.

15. Minst 4. En att bära halm och passa upp, en att breda ut den (det viktigaste), 1 uppe på taket att binda och en på undersidan att ta emot järntråden och skicka ut den.

213/206 a

273

Acc. n:r M. 10823:74. LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra — Jkp

Socken: Skeppenstad

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Lakeus Larsson

Adress: Skeppenstad Hedgården Lövsjö

Födelseår och födelseort: 1880 Skeppenstad

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller ~~vasstak~~?	1) Ja
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (~~vassen~~) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2) Järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3) Slagtröskad halm användes och täcktes på Slanor som är till underlag 15 tum i mellan varje slanna och bindes fast diverse blecks efter taket med en tjocklek av 14-15 tum
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? 5 procent b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	4) a. 5 b. 10 ar. 15 procent för 20 år 20 procent för 50 årsen 100 procent
5. Användas (användes) takkäppar?	5) långa raftar sex sju meter långa

M. 10823:75.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

—

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

—

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla.*

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

8) en lång, å en pryl, med hål i ändan, liknar en nål, denna pryl å 18 tum lång.
b. för användes bidgör som var vidrunna och inga andra redskap

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt.*

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

—

M. 10823:76.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11/ vi har inte något på händerna, vanliga kläder.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och ~~hur skördas den~~ och hur förvaras den?

12) Långhalmen bredes bleck efter bleck och binds med järntråd och halm i mellan saft och slamman, och så får halmen gå ner över kaften så inte den blir synlig.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13/ a det kan gå båda delarna
b. Det beskäres i underkanten
d ja

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

man breder ut långhalm på ryggen och binder med båda ändarna läggs en saft ovanpå båda sidorna och binder ned det med järntråd.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15/ två man bredes, och tre man binder det blir fem man på var sida också täcker man ett tak på dagen om inte det är alt för stort.

213/206 a

274

Acc. n:r M.10823:77.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra härad Hkp

Socken: Skyttenstad

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Alfred Holm.

Adress: Skyttenstad Sänsjö. ✓

Födelseår och födelseort: 1881. Hultsjö.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	**Svar:**
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	1. Ja.
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2. Numera bindes halmen medelst järntråd. Förr användes vidjor.
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3. Halmen är slagtröskad, och hålles fast medelst raft som ligger inuti taket.
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	4. a. 5 %. b. 10 %. c. 25 %. d. 75 %.
5. Användas (användes) takkäppar?	5. Ja.

M. 10823:78.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. I en del fall användes sättet att "sy" på taket, alltså tråden hänger samman. Men det mest vanliga är nog handen var för sig.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. Först lägges ett lager halm att så kallat "lekt" därpå en raft, och så bindes detta fast med underlet. Och så ett nytt lekt, ny raft, och så bindningen o.s.v.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

8. a. En tång, att klippa av tråden med, och så en nål, en spetsig stake, en tolv meter lång, med ett hål i den spetsiga änden, för fastsättande av tråden.

b. Inte med jag vet.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

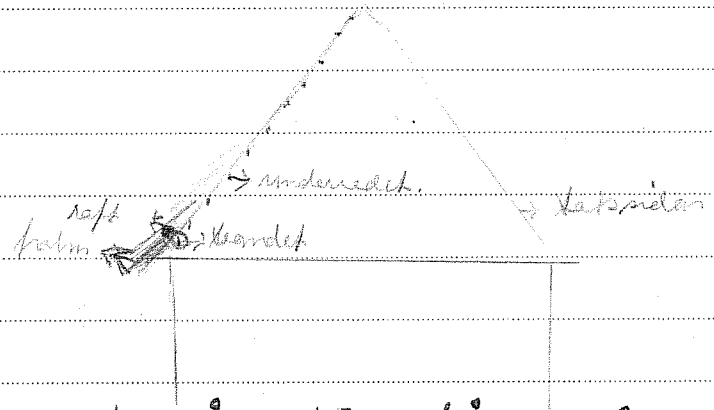

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10. Man tar nålen, tråden, tråden i hålet på nålen, sticker ned den genom taket. Tråden så ner emman och tar tråden om isolerlistet eller "skanan" och drar upp den, drar åt och så binder hada änden, och klippers av tråden med tången.

M. 10823:79.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. a. Man häcker rågen medelst slaga samlar det i kärver, och binder dessa samman.
b. Vassen här fem tiden till.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13. a. Många ha för vana att täcka ovanpå det gamla taket, men det bästa är nog att riva bort det gamla.
b. Vedtiel beskäres taket jämt, så att det blir en fin "hofs", som det kallas.
c. Detta menas väl med mossan som växer på gamla tak. Den får växa in lätare blir det.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14. a. Man ler och riker halmen även ryggen, och binder fast en slåna på vardera sidan.
b/. Halm tak gå lättast att laga med vanliga takstickan som användes till sjaån tak.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15. Alldeles beroende på taketts storlek och längd. Det behöver vara ett par man som breder ut halmen och de övriga binder fast den. Och så hand längare fås hö.

M.10823:80.

2

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16. Ja. Dessa käppar kallas "orkar", och höggs av små fina granlurskar. Numera användes inte dessa.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. Raft. Sågad läkt, 1-tums fyrkant.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. Inte nu i Småland.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Ja.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20. Hos grannarna här i trakten.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

21. Lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

211/130 ab – 212/130 cd

260

Acc. n:r M.10823:81.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo Härad

Socken: Fryle

Uppteckningsår: 1948. Ålder! Torkad ~~[illegible]~~!

Uppgifterna lämnade av

Namn: Erik Svensson

Adress: Bergsgården, Fryle.

Födelseår och födelseort: 1877. Fryle.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	1. Ja, helmtak finns.
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2. Halmen binds med järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3. Nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	4.
a. för närvarande?	a. 40 %
b. för 10 år sedan?	
c. för 20 år sedan?	c. 50 %
d. för 50 år sedan?	d. 100 %
5. Användas (användes) takkäppar?	5. Nej ej nu mera

M. 10823:82.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Ja bådadera, men i flesta fall samt fortlöpande söm.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. Använder mycket jämtbåt, uppbunet å täcknålen. Båten fastsnöre bist bjurasens ända, mån midstickas bor bjurasen ca 50 cm emellan varp styng, den som sedan har emot mån och stickas den tillbaka, gör detta stick en 20 cm tillbaka.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8. En Ja. En st täcknål, 60 cm lång – samt täckis, en binda att lägga båten på

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b. Ja bidjan – som ja lärt av mitt sist.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner – gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9

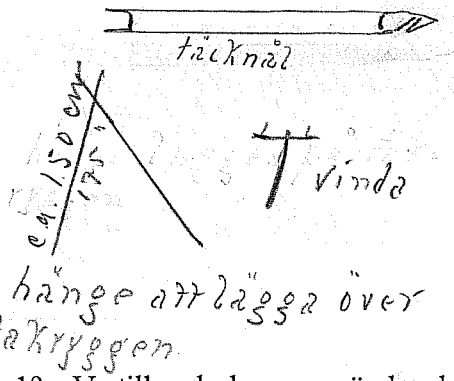

Ett lagt takstak, väl utfört torde stå ej bortåt 20 år.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10.

M.10823:83.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Ej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. Genom tröskning med slägga (slaus) kreen ofta pkjpl), och bundes sedan 6 tärnor i varje bunt

Vass användes ej.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13. Vels förekommer att den gamla halmen avrives men oftast läggs utanpå det gamla taket

b. Ej i hus på orten är det bruklig

c. Avhuggas med en handyxa som hålles under så slår man mot en plackklipp för, spetsen i ena änden så det går att hålla i den

d. Ej.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14. Vid sista eller näst sista bjälken är spiken pålägges rymningshalmen som utgör spiskolen och annan halm som ovanpå, den fås på orten bundes för att få upp den på taket. Det åtgår 1-2 bundor till varje hänge, som läggas eller hängas över ryggen på taket. Helund läggas c:a ovanpå bor sedan om takryggspiken.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

3 pers i varje lag. En bredar halmen, den andra upp, den 3dje lägger och stickar ut malen för 2-3 lag åtgår en person att föra upp halm och lägga på hist på nälem.

M.10823:84.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16. är ej känt

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. Ja, på tad vi kallar hjuråsen

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Som lämplig person att besvara ett sådant frågeformulär vill jag föreslå fröken Emma Tingel Johnsson, Lästbyholm, Byggnt. Värnamo

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

På min egen gård, dels som hjälp åt grannar.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

× är väl undskyldande mitt fyra år

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

M. 10823:82.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Ja bådadera, men i flesta fall som fortlöpande söm.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. Använder mycket jämtbåt, uppbunet å täcknålen. Båten fastsnöre vid bjurasens ände, mitten midstickas för bjurasen ca 50 cm emellan varje styng, den som sedan har emot mitten och stickas den tillbaka, gör detta stick om 20 cm tillbaka.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8. En yxa. En ek täcknål, 60 cm lång – samt täckis, en binda att lägga båten på

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b. Ja bidjan – som ja lärt av mitt sätt.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner – gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9

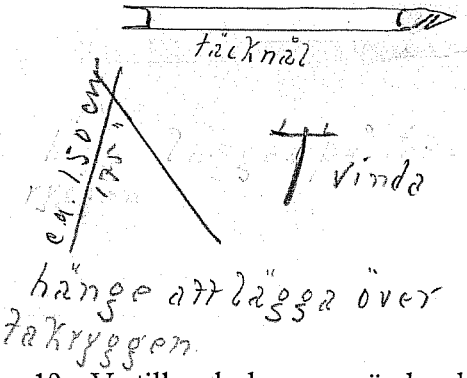

Ett lagt takstick, väl utfört borde stå ej bortåt 20 år.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10.

M.10823:83.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. Genom tröskning med slägga (slaus) kreen ofta pinjel, och bundes sedan 6 kärvar i varje bunt

Vass användes ej.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13. Vels förekommer att den gamla halmen avrives men oftast täcks ett ny på det gamla taket

b. Nej ej här på orten. är det bruklig

c. Tillhuggas med en handyxa, som hålles under. så slår man med en plackepp över, sprutan i ena änden så det går att hålla i den

d. Nej.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14. Vår sista eller näst sista bjälken är tjock. Pilläggs ryggningstaken som utgör tjälhalm och annan halm som enkelsten. den fås på orten bunten för att få upp den på taket. Det åtgår 1-2 bunter till varje hänge, som läggas eller hängas över ryggen på taket. Halmen läggas cell. med bar sidan om takryggsprisen.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

3 pers i varje lag. en bredar halmen, den andra sy, den 3dje kan emot och stickar ut nålen för 2-3 lag åtgår en person att föra upp halm och lägga på halt på nålarna.

M.10823:84.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16. är ej känt

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. Ja, på tad vi kallar kjurås

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Som lämplig person att besvara ett sådant frågeformulär vill jag föreslå fröken Ingegerd Johnsson, Lösbyholm, Byggnt. Värmemo

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

På min egen gård, dels som hjälp åt grannar.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

× är väl motsvarande nutida flyttning av

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

248 209/201 d

Acc. n:r M 10823:85. LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östra Göstrik

Socken: Gamnitz

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Adress:

Födelseår och födelseort:

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Enstaka
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d. v. s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	Järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (höllS) kvar av pålagda träkonstruktioner?	Slagtröskad
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? 5% b. för 10 år sedan? 20% c. för 20 år sedan? 45% d. för 50 år sedan? 70%	5%
5. Användas (användes) takkäppar?	Ja.

M.10823:86.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M 10823:87.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Kackelas

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Nej.

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

Ja.

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

Nej.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Två st.

M 10823:88

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

Raft-

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

213/130 b

268

Acc. n:r M. 10823:89.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo Härad

Socken: Hagshult socken

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Johansson

Adress: Gröshult Klevshult

Födelseår och födelseort: 1886 Hagshult

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
   a. för närvarande?
   b. för 10 år sedan?
   c. för 20 år sedan?
   d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak

2. De äro sydda vid underlaget med ståltråd
b eller bundna fast å då användes rafta ståltråd

3. Det användes slagtröskad halm binder eller sys fast

4. Alla halmtak så binder eller sys fast med ståltråd eller järntråd
för närvarande
för 10 20 50 år sen för längre tillbaka raft vidjor

5. Inte här i vår ort som jag vet om

M.10823:90.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Nej.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8. Täckås till att gå på. Nål till att sy med

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9. Nål utav järn eller stål när man syr
Nål utav trå nan binder takit
Halm raft bråd
se sid. 93.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10. Nålen till att sy med.

M.10823:91.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. a Slagtröskas och bindes ihop i kärvar
b vass användes icke.
Den skördas när rågen är mogen och när den är torr körs den in i ladan och förvaras där

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13. a Det är mycke vanligt att täcka utanpå det gamla taket
b Det är icke vanligt att beskära taket
c det klippt av med sax
d. Ney inte nu för tiden det har nästan helt upphört att lägga halmtak på nya hus

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

se sid. 94.

14. a Det läggs först på basskalm sedan långlor
b. man sticker in halm i hålet och packar åt stadigt och binder åt

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15 4 man i ett lag en man breder ut halmen en man syr en man flyr ut nålen en man är så kallad hantlängare

M.10823:92

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16. Nej det vet jag inte om

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. Taket lägges på så kallandes buråsar långa runda stråstanar

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18 nej inte på boningshusen

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Nej jag tror inte det behövs några utförligare frågor

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20. jag har varit verksam som taktäckare i Hagshult i min hembygd sedan ett 30 eller 35 år sedan ~~några~~ dagar nästan varje år

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

ja jordbruksarbetare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

M 1 018230 93

7. När ett tak tändes togs det på följande sätt. Halmen tredes ut på garnet som motsvarade på undertaget på de sådana kallade bursarna som äro tagna mot för burasen och bindes fast med bursaren medan sådan gravs med en sax man nyss

8. När man sytt ett tak av andesungar säpt så da användes en nål som man vira skaden på och sy med och det att gå på samma sätt som en sådan kallad tackås som finnes uppå taket som det behövs. När ett tak sys sätt det på följande sätt man stickar in nålen över burasen och en man är innanför taket och stickar ut nålen intill för samma ställe utan något litet tak som kallades takstyng som är under burasen när nålen stickes tillbe och ringe par 40 cm finnes mellan varje styng

9. Redskap vid tackningen Nål av järn eller stål när man sy tak av tåg med ett hål i när man binder taket

Material Halm rätt slätt

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

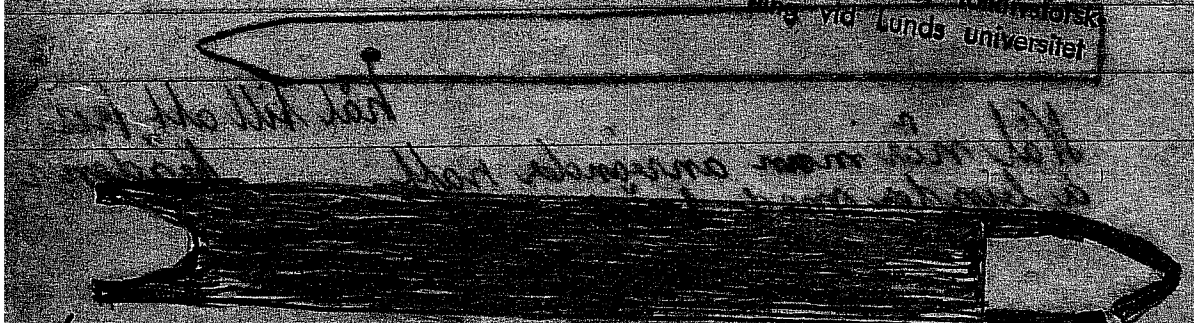

Takanal till att sy med

M.1 085280 94

13. När man börjar att täcka ett halmtak där man börjar kallas hops. Det hopen lägges först är en liten bunt som kallas en vad. Innan man lägger mer halm på och när taket är färdigt att täcka ryggat och rafsat så klippes hopen med en sax som man använder när man klippe en häck omkring en trädgård eller ett dylikt sätt att hålla det i ordning med en tvåhandssax vilket går betydligt saktare än att klippa med sax.

14. När taket skall ryggas går det till på följande det läggs först halm som kallas tvärhalm sedan läggs hänglar eller ett annat namn. Hänglen är dessa äro gjorda av rundade trästänger och äro vanligtvis en och en halv meter långa. Ändarna äro antingen borrade och med en trapinne eller fästade med en grov spik. Dessa hänglar läggs med en alns mellanrum utefter tryggen.

upptecknad av Sven Ohlsson
f. 1886 i Hapnäs

Intervjuad
Östbo lt
Hapnäs m
1948

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Det är det som man använder halt
å binder med [illegible] som

269 213/130 b

Acc. n:r M 10823:95.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östra Ydr

Socken: Hagshult

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Emil Pjös

Adress: Målen Ekenshult

Födelseår och födelseort: 1882 Hagshult

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	1) Halmtak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2) ja medelst järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3) Nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	4)
a. för närvarande?	80 %
b. för 10 år sedan?	
c. för 20 år sedan?	50 %
d. för 50 år sedan?	
5. Användas (användes) takkäppar?	5) Nej

M.10823:96.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6) Fortlöpande söm

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7) Materialet är galvaniserad järntråd

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8) en mal av följande utseende

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b Brukas det ej

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9) Förr i tiden användes vidjor och raft som band fast halmen.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:97.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11) Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12 plagtröskas

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

vass förekommer ej

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

13 båda sätten användes

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

b. Nej

c. Hur behandlas takskägget?

c. jämn klippes

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

d Samma sätten

14. a. Hur ryggas taket?

14) a med verktröskad halm som hålles sammans med s. k. hänggevär

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15) 2 man i varje lag, samt en som sitter invändigt och flyr ut nålen

M.10823:98

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16) Nej.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17) På runda slanor

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18) Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19) Nej jag är ingen taktäckare

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20) " "

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

237 208/128

Acc. n:r M.10823:99 **LUF 62**

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Sverige Småland

Härad: Östbo

Socken: Hånger

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Olga Ekblad

Adress: Lilla Ors Ostbula

Födelseår och födelseort: 1899 Hånger

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	1. Halmtak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2. Det finns gamla tak som är bundna med vidjor, men numera med järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3. Nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	4. a. Hundra prosent järntråd
a. för närvarande?	b. "
b. för 10 år sedan?	c. "
c. för 20 år sedan?	d. Lika 60 prosent järntråd
d. för 50 år sedan?	40 " vidjor
5. Användas (användes) takkäppar?	5. Inte nu men förr var det käppar kallad raft-

M. 10823:100.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Fortlöpande söm

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. Underlaget innan halmen läggas på, är långa stänger, kallad bjuråsar, som spikas på med ett mellanrum av 12 Tum, sen fästes trådar på den första bjuråsen nedifrån räknat längst till vänster räknat, sen tar man halm i små vaskar, och syr fast tätt intill varandra och drar åt så hårt man kan, när den åsen är färdigsydd har man hoppsatt, sen varje ås man syr kallas blek, ladugårdens storlek varierar mellan 20 a 35 blek.

8. Nål järntråd ~~kniv~~ skärtråda

N:o 9 skriver jag på ett särskilt papper sid. 103.

10 Nålen stickes man igenom halmen nedifrån, så är det en nålapajs innanför som par emot den, och stickes ut den igen, kniven beskär man taket med, då det är färdigsytt, med hjälp av skärtrådan.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11. Helst gummiskor sällan vantar
12. Torkning vårkställes på långbroska och halmen buntas, lite längre tillbaka utfördes tröskning med slaga, ostens benämning (plejel)
13.a. Är det ant. om halm täckes på det gamla, men i flesta fall river man av den gamla halmen, taken blir hållbarare o slätare
b. Jag beskär alla tak jag täckt.
c. Det beskäres med kniv, i vinkel med takytan
d. På många tak lägges halm, men man börjar övergå till Tegel.
14.a. Man lägger på väl fuktad småhalm en 12 centm. tjockt på spetsen, och lite tummare en meter nedåt på vardera sidan, så lägger (hängevår) för att hålla halmen, med det avstånd av 25 centm. b. Helst med takstickor
15. I regel fem man, 2 man på taket en bar ut halm, en sryr, en är under taket och flyr ut nålen
2. är hantlangare att fly upp halm och tre nålar

M. 10823:102.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

16. Längst tillbaka fans avlånga hål i vindskedarna 1 x 2 Tum 3 st. i vardera, så hade di en sibba en meter lång, med att avlångt hål i den ena ändan så trädder sibban ut i hålet på vindskedan spikades fast på ljuräsen, också med kil i sibban utanför vindskedarna till att hålla dem,

17. Taket lägges på raft hallad ljur

18. Det har jag aldrig sett, däremot har jag sett jordtak.

19. Om det är några frågor jag kan besvara står jag gärna till tjänst.

20. I Ytängers socken av Jänköpingslän har jag varit taktäckare i 25 år,

21. Huvudyrket är Lantbrukare, som bisyssla är taktäckning snickeri cementarbete samt plaktäcke

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

M. 10823:103.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

№ 9 Vid taktäckning har man utom nål, kn
skärråda, ställning, krypås, tatare, gaffel, rå
krypåsen är långa stänger fyra tum tjocka, o
på dessa pärpikas slackor med hål, till stöösar
krypåsen lyftes upp med hjälp av stöösarna
mellan varje sydda fyra blek, när man hann
häkt upp på taket användes (Tatare) det är en
lång stång, vilken är spikad en kort ribba, 60 se
från den smalaste ändan, den användes på sa
sätt, en man står på ställningen, så bråk h
på en halmbunta (baka) vilken han lyftar och
balanserar rätt upp och låter den falla på
taket där den behövs

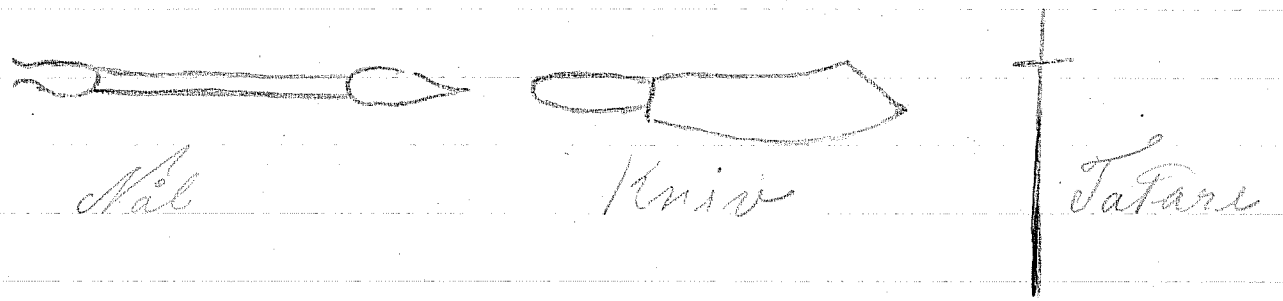

238 208/128

Acc. n:r M. 10823:104. **LUF 62**

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo

Socken: Hånger

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gustaf Sandwall

Adress: Hånger

Födelseår och födelseort: 1881 Hånger

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	1. Ja halmtak finns rätt allmänt. Ej vasstak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2. För bundo halmen med vidjor och "kraft", men numera användes endast järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3. Nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	4. a. knappt 50 %, b. 60 å 70 %, c. 80 å 90 % d. 100 %
5. Användas (användes) takkäppar?	Ja förr, se 2. Inte numera.

M.10823:105.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Fortlöpande söm

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. Halmen bredes fämt och vät, samt sys fast med järntråd vid en underliggande ås ("gjurås")

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

8. Endast en s.k. nål, att sy fast halmen med, varvi järntråden omlindats. Sedan en kniv, att fämmskära taket och "hafsen" med. b. Tvåjen ej.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9. Vid täckning för längre tid tillbaka, då vidjor av björk, samt raft eller käppar användes, behövdes inga andra redskap alls

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10. Se ovan

M.10823:106.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. a. För då rågen slagtröskades behövdes inga beredning, men nu då den tröskas på verk, sorteras bort allt skräp och smålvalm.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13. a. Det täckes ibland ovanpå gamla taket och ibland rives det gamla bort innan ny halm pålägges.
b. Ja
c. Jämnskärs
d. Ja någon gång, men numera rätt sällan

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14. a med smålvalm som utbredes, samt fästes med över ryggningen korsbundna stänger. ("Hängjevån")
b. På olika sätt. Genom pålägg och fastbindande av ny halm.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15. Beroende på hur stort taket är. I regn tre man i varje lag. En bredar, en syr och en är invanför och tager emot, samt flyr ut halm.

M.10823:107.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16 Ja. Men mycket länge, länge sen och jag kan ej ange några fall. Numera förekommer det ej.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. På ravel, eller som vi kallar "lyråsar".

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. Nej inte här

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Om jag kan är jag villig, men jag vet ej mycke mer.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20. Jag har i huvudsak bara deltagit och varit medhjälpare, ej mästare.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

21 Lantbr.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

208/128

239

Acc. n:r M. 10823:108.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Ostbo. Vhp

Socken: Hånger

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Johan M. Svensson

Adress: Björket Hånger.

Födelseår och födelseort: 1881. Hånger.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
   a. för närvarande?
   b. för 10 år sedan?
   c. för 20 år sedan?
   d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak, endast.

2. Bindetak, halmen bunden medelst järntråd vid underlaget.

3. Nej.

4. Dessa bundna tak, voro vanliga ändå upp till 90%. för tio år sedan, (A) för närvarande endast c. a. 50%. (C.) för 20 år sedan övervägande bundna. (d.) [illegible] sedan bunda med vidjor. (5) Ja. takkäppar har användts före kriget.

M. 10823:109.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6) Bådadele användes allt efter den ägandes vilja.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7.) Å man tillslaget eller arbetsstyrkan. Å man stansa på taket så man innanför förutt, s.a.s. fly nålen med vilken man "sydde" fast halmen, med början nedifrån och uppåt. ×

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8a. 2 st nålar× vilken tråden bindades på. 2 mm. förtent järntråd. kniver att beskära taket med. och s. k. åror till stöd att gå på. Som sökte från backen och uppåt. och flyttades efter hand.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

8b.) Ja för användes en oskallat halmraka som man s.a.s. drev halmen istället för att skära den.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9. Lagthörsknd halm. vidjor (vejer) raft. stålråd, (nålo råd) kniv ×

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

(10) förut nämnt kniven att skära jämt halmen med.

M. 10823:110.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11) Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. a. beredes ej på särskilt sätt än att det var slagbrökad halm vilka samlades i buntar, som sedan bredes ut på taket när täckning företogs

b. vass användes ej

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13) a. båda delar.

b.) Ja. c.) takskägget s.k. kopsen. jämnskars med kniven.

d) Ja. delvis.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14) a s.k. lös halm. lägges på och bindes med s.k. kängevär. två sammanslagna bräder eller grenar av en meters längd. ~~xxxx~~

b. så gott som omöjligt att laga tätt. heltäckning.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15) två lag om stort tak. "två man att fly halmen, sex man på taket av dessa två till att bre ut halmen två syr, två fly nålen inifrån."

M. 10823: III.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

(16) Har endast engång sett sådant. Det var i Vittaryd (Bårarlätten) i Småland. c.a. 30 år sedan.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

(17) Raft.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

(18) Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

(19) Ja.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

(20) under de senast 50 åren. i ett flertal platser Värnamo Hånger Kärda Vittaryd med ett flertal omejder.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

(21) Byggnadsmickare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

M. 10823:109.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6.) Bådadele användes allt efter den ägandes vilja.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7.) Å man tillslaget eller arbetsstyrkan. Å man stan på taket så man innanför förutt, s.a.s. fly nålen med vilken man "sydde" fast halmen, med början nedifrån och uppåt. ×

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8a. 2 st nålar× vilken bådan bindades på. 2 mm. förtent järntråd. kniver att beskära taket med. och s.k. åsar till stöd att gå på. Som sågade från backen och uppåt. och flyttades efter hand.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

8b.) Ja för användes en oikallat halmruka som man s.a.s. drev halmen istället för att skära den.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9. Hagtrösknad halm. vidjor (vejer) raft. stålråd, (nål o råd) kniv×

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

(0) förut nämt kniven att skära jämt halmen med.

M. 10823:110.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11) Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. a. beredes ej på särskilt sätt än att det var slaghärkad halm vilka samlades i buntar, som sedan bredes ut på taket när täckning företogs

(12) b. vass användes ej

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

(13) a. båda delar.

b.) Ja. c.) takskägget s.k. kopsen. jämnskars med knisen.

d) Ja. delvis.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

(14) a s.k. lös halm läggs på och binds med s.k. kängevär. två sammanslagna bräder eller grenar av en meters längd. ~~xxxx~~

b. så gott som omöjligt att lapa tätt. heltäckning.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15) två lag om stort tak. "två man att fly halmen, sex man på taket av dessa två till att bre ut halmen två sys, två fly nålen inifrån."

M. 10823: III.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

(16) Har endast engång sett sådant. Det var i Vittaryd (Bårarätten) i småland. c.a. 30 år sedan.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

(17) Raft.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

(18) Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

(19) Ja.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

(20) under de senast 50 åren. i ett flertal platser Varnamo Hörger Karda Vittaryd med ett flertal omejder.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

(21) Byggnadsmickare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

208/128

240

Acc. n:r M. 10823:112.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östra Göingeh

Socken: Hänger

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Axel Johansson

Adress: Klockaryård Hänger

Födelseår och födelseort: 1908 Hänger

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Halmtak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	bundna vid underlaget med järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	a) sällan b) 10% c) 50% d) nästan allmänt
5. Användas (användes) takkäppar?	För längre tillbaka användes takkäppar ej på Svaan tid

M. 10823:113.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

kalmu (timmra) första bitet i vrakar det kallas hafsa sedan tvdrs kalmu bit efter bit och fastsys med järntråd som man har på ve förknäb förknålar torktniv o rifsa

ny

nålarna användes till att ta trådn på när kalmn är fastsytt över hela taket rifsas det och skärs

M. 10823:114.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

ny

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

häskas på långhalmsstöcke och bundas tidigare slagtröskades den
här användes råghalm och skördas som vanligt

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

ja även utanpå det gamla taket
ja
det skärs av efter en tråd som sträcks mellan gavlarna
för en del är tillbaka men i de senare åren

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

med halm som repsa och skärs bort och s.k. hängvät

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

tre man till varje lag utom kantlangare
en bredar halmen en syr och en under taket
och två ut nålen

M. 10823:115.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

på sokallat tjurösar

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

i min hemsocken Svast 1947

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Lantbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

230 206/201

Acc. n:r M.10823:116. LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo

Socken: Rydaholm

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Norberg

Adress: Sävsjö Rydaholm

Födelseår och födelseort: 1868 Rappsby

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller ~~vasstak~~?	1 Halmtak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (~~vassen~~) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2 var bunden vid underlag t.ex. björnäsar trädvidjor av vide eller björk, numera av järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3 Slagtröskad, även torktröskad måste väl fastbindas med trådraft i tum 1/2, 3/4.
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	4
a. för närvarande? 75	
b. för 10 år sedan? 75	
c. för 20 år sedan? 80	
d. för 50 år sedan? 95	
5. Användas (användes) tak käppar?	5 ja raft

M. 10823:117.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6 bast med isolerande band av omkring 65 centimet.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7 halmen löses, bredes till ett jup av 4 tum så drives den för-siktigt 12 tum uppåt. (Bindaren) kommer lägger här raften över det med nål stickes igenom taket, trädes till-baka o fastbindes om raften

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8 Stegar, yxa. Såg, hortens, hammare, nål med öga. för drivbräda. nu en god högerhand

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

6 trädvedjor. drivpäk, drivbräda.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9

Såg – Sar). hammare – Skohämmen).

vindskida hålat 10-12 tred 1¼ tjock med 4 tum tums tred s.k. skurlist denna för skydd över vindskidans överkant

reflad drivbräda 21+7 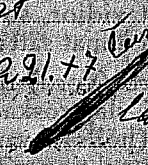 nålar av stål längt omkring 15 tum

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10 Drivbrädan för att gära den rätbreda halmen fänt fördelad och slätt. nålen för att sammanbinda underliggande hjuvas å ovan liggande raft

ES 80 10823:118.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11 inga vantar inga knäputor, för fötterna bäst med gummerska tåkt ej förslitna

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. ~~vassen~~? ej vass
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12 i min ungdomstid 60-70 år sedan skulle halmen repas för att få den så fin och skiljd från ogräs o småhalm fastbindes med 2 band. samt pålägningen jerdrhuges. och hanteras vändigt

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (~~vasstak~~) även på nya hus?

13 båda delar är förekommer, på täckning bör ej förekomma, det har endast vackdelar
b En hård beskärning är skadlig. en god handbe-
näg. c takskägget ska kläppas väl
d. det senaste året 1947
har ej förekommit någon vägghamotäckning
på grund av missvätt

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14 Starrhalm ~~gäges~~ läges på taket bredes till en mete
på var sidan. i toppen bör vara 15 cm med halm
b är ej lätt. men svårast om det är genomlöpande tråd

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15 en-eller 2 till transport, en annarig bredare
en god, eller 2 sämre bindare. detta utgör ett lag
det m ds täckekalas. då blev det många lag

för i Leden täcktes dåliga tak. Idelligen av höj till Rgarna Halm. Raft. vtjf.

M. 10823:119.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16 nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17 taktet bestod i fjerås 12 tums mellanrum s.k. spräkt eller en mindre ås

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18 I småstorp har jag ej sett ytterstak av halm men flere som stugor med halm inuvändes med ford-Tow. den första jag såg var 1978 hos min fars trogne torpare torparens namn var Pål Persson, Torpets namn var Hammem Detta är andra gången adress Hörsel Lagan

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19 gärna besvara Eder frågor men tro mig ej har gjort det tillräckligt. Ni kan i sådt fall göra några rader, om förhållandet

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Berga kr L. Bysby k. L. Slätte Gräneberga kr L. Rydsvolm

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

för tillfället bor jag i liten stuga och gör lite i trädgårdna sommar tiden

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

331c 206/201

Acc. nr M 10823:120.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östra Göstrik

Socken: Rydaholm

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Nathanaelsson

Adress: Stattefjäll Småland Rydaholm V

Födelseår och födelseort: 1889 Rydaholm

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	1. ja halmtak, men ej vasstak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d. v. s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2. bindetak
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (höllS) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3. förekommer ej utan på själva rygga
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	4. c. a 10%, c. a. 30%, c. a 60%, c. a. 80%,
5. Användas (användes) takkäppar?	5. ja i de äldre flesta fall,

M.10823:121.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. isolerade band i de alra flesta fall

7. kalmen binder mellan takbälkarna (bjurås en) och takkäppen, förr i tiden med björkvidjor, numera med gav järntråd

8. a en käpp för åtdragning av järntråd-banden, som vidjor användes förutom ingen redskap på bindningen

8. b. en med skaft försedd tråda vilken som jag ej kan påminna mig,

se sid. 1.2.4.

CM 10823:129.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11. nej, inte vantar eller

12 a. raskalm det enda som använts,
täckas med stråg eller mycket
vanligast med långhalmskärta

13. b. Vasstak har aldrig förekommit här

13. a. endast i några enstaka fall
täcker utanpå det gamla taket

13. b. förekommer i vissa fall

13. c. sköts på något särskilt sätt
utan möjligen lite pantning

13 d. ja i enstaka fall

14 a. när sidorna äro uppdackta av
lösgt som går ca lagen ovanpå
ryggen ett gamla tjockt lager
med halm. Som i det her fanhäll
med t. ex. hanz

14 b. förekommer sällan, då utföres arbete
på olika sätt

15. vet ej man som skredet enkelkalme
och en kan gjor fast bandan, dreka
1 eller 2 män som forsten upp halm och läggo

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäppparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Allmänna anmärkningar

16. Har aldrig förekommit i bygd

17. Taket läggas alltid på läkter (kjurvar) som alltid läggas på sparrar och i annan längdriktning

18. nej

19. ja om jag kan

20. Jag har under 5 årtionden varit takläggare

21. mitt yrke är också dachdeckare men har medan jag varit i norra Sverige som rätt mycket sysslat med detta

C. G. Norberg Småland, Tyska delen Gunnas Jätmann, Läkarg. 1 Norra Sveriges Läkarg. 1 vid bägge Qvarnar!

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

ACC. N:R M. 10823:124.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

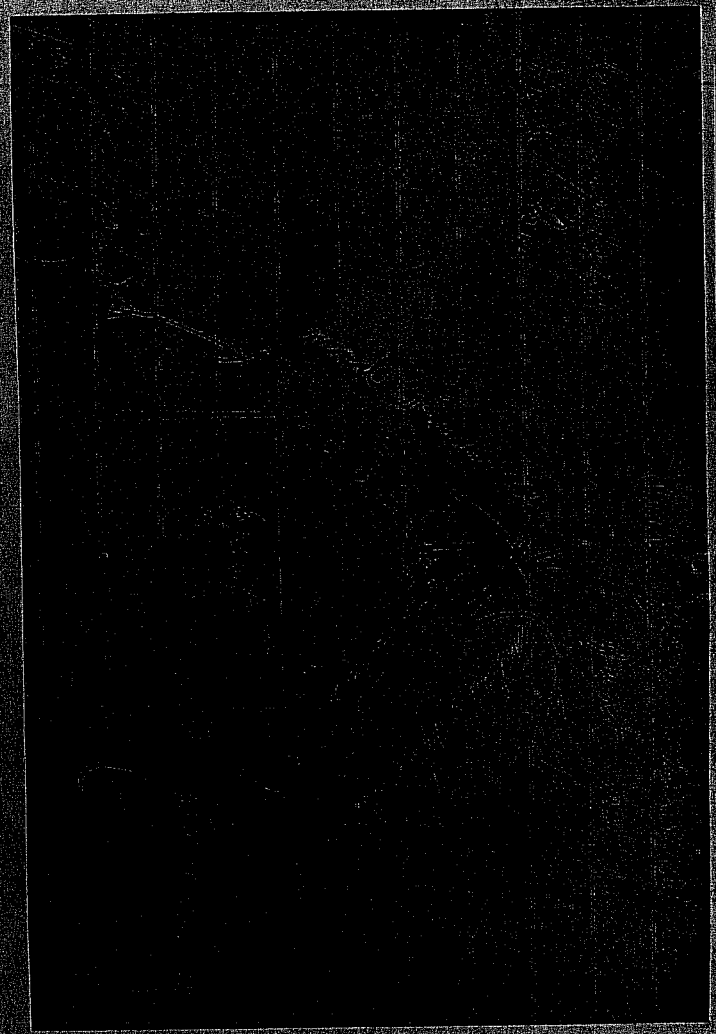

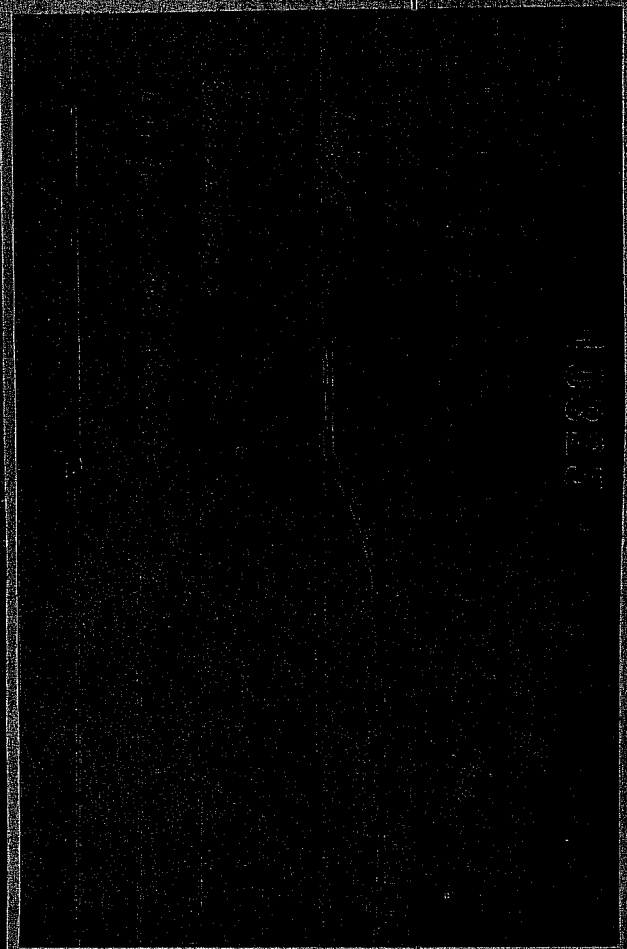

241 208/129

Acc. n:r M.10823:/25. **LUF 62**

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo. Ykk

Socken: Tånnö

Uppteckningsår: 1948.

Uppgifterna lämnade av

Namn: Anders Svensson

Adress: Gallagård Tånnö

Födelseår och födelseort: 1893. Tånnö.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	**Svar:**
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Ja.
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	Tidigare användes raft som lades på den utbredda långhalmen, samt bands fast medelst vidjor, sedan omkring 30 år tillbaka bindes halmen med täckträd av galvaniserad järntråd. (Eller sys fast som vi säger.)
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	a. 60 %, b. 75 %, c. 90 % och d. 100%.
5. Användas (användes) takkäppar?	

M. 10823:126.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Fortlöpande söm. Vid rafttäckning isolerade band.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

Taket är läktat med bjuråsar(stänger) cirka 12 tum mellan varje, vid varje sådan ås sys en söm med början på den nedersta. Redskap användes endast en nål av stål som tråden är uppvirad på, av följande utseende.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla.*

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt.*

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:127.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

Förr tröskades den för hand med slaga, numera på särskilda rågverk samt bindes med två band i buntar.

b. Vass användes ej.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

a. Båda delarna.

b. Förr gjordes det i en del fall, är numera bortlagt.

c. Jämnskäres efter en sträkt tråd.

d. Ja, delvis men kommer mer och mer ur bruk.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Med löshalm, som hålles fast med hänggevärav denna form. 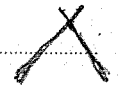

~~Med halm som sys fast med ståltråd.~~

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

~~4 man. En langar upp halm på taket, en breder ut den-~~ samma, en syr fast den med särskild nål, och en befinner sig på insidan flyr ut nålen .

M. 10823:126.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Fortlöpande söm. Vid rafttäckning isolerade band.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

Taket är läktat med bjuråsar(stänger) cirka 12 tum mellan varje, vid varje sådan ås sys en söm med början på den nedersta. Redskap användes endast en nål av stål som tråden är uppvirad på, av följande utseende.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla.*

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt.*

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:128.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Nej.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

Ja, raft eller som vi kallar bjuråsar.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

Ja.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Endast medhjälpare.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947, HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

242 208/129 Acc. n:r M10823:129. **LUF 62**

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östra

Socken: Tånnö

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Svid Granatt

Adress: Ölmeslidens Tånnö

Födelseår och födelseort: 1903 Wokfors

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Halmtak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	Förr användes björkvidjor och raft. Numera användes galvaniserad järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	
a. för närvarande?	60
b. för 10 år sedan?	
c. för 20 år sedan?	100
d. för 50 år sedan?	
5. Användas (användes) takkäppar?	Ja

M.10823:130.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Fortlöpande söm

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

Täcknål kryp ås stråå.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:131.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Ja

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

Nej

c. Hur behandlas takskägget?

Klippes med en trädgårdssax

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

Nej

14. a. Hur ryggas taket?

Små halm hett vekpröskade hänggevär

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

2/ 1 breder ut halm 1 styr fäst halm
1 skiskar tillbaka nälen
1 langgar upp halmen

M.10823:132.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

Åsar eller stavar

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

Nej

Se teckn. sid. 133.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Jordbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper, därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1948. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

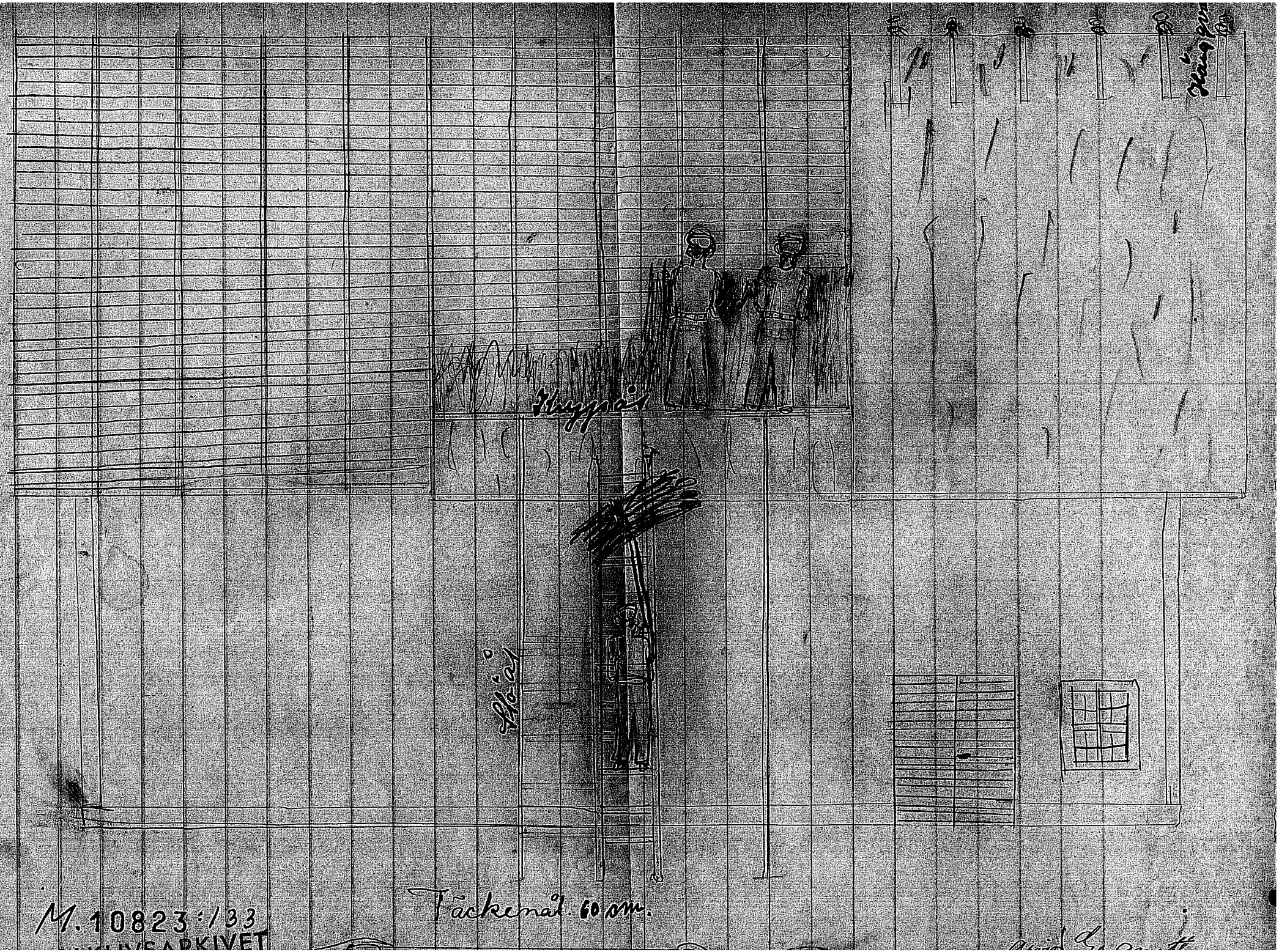

Täckenål 60 cm.

M. 10823:133
LANDSARKIVET

246 209/130 c

Acc. n:r M. 10823:134. LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo

Socken: Växtorp

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gustaf Ericsson

Adress: Bor

Födelseår och födelseort: 1877 Bor.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt, och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Inga vasstak, knappt något halmtak numera
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	Se bilagan
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	"
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	
a. för närvarande?	2 %
b. för 10 år sedan?	
c. för 20 år sedan?	98 %
d. för 50 år sedan?	
5. Användas (användes) takkäppar?	Se bilagan

M 10823:135.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm? Båda sätten

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning. Se bilagan

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*. "

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka? "

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*. Se ovan. 138–141.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:136

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Ja, vid användningen av järntråd måste "skräddaren" ha skinnhand skar

12. Hur beredes
a. långhalmen?

~~b. vassen~~?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

I regel ingen beredning

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Med järntråd kunde man ej fast "bäter" vanjå ett dåligt tak

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

Nej

c. Hur behandlas takskägget?

Se bilagan

d. Läggas halmtak (~~vasstak~~) även på nya hus?

Nej

14. a. Hur ryggas taket?

Se bilagan

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Se s:o 13

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Se bilagan

M. 10823: 137.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

Se bilagan se sid. 138 - 141.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

Det beror på vad det är frågan om

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Som lantbrukare på egen gård

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Reparatör till hembehov.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

M.10823:138.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Det torde vara bäst att lämna en kortfattad beskrivning över hur halmtaktäckningen gick till.

Underlaget för halmen bestod av smäkra skalade gran-eller furuspiror, så där omkr. 10 cm. i rotändan. Ofta måste "Bjuråsen" skrädas av något på undersidan så att det hela blev jämnhögt. Avståndet emellan åsarna brukade hålla sig omkr. 30 cm.+) Vidjorna (vejjena) voro av smala långa björkslyor,högst 2 cm. i storändan och upptill 180 cm. långa. Man passade på att leta upp sådan å kärrmarkernas täta ungbestånd. Det fans gamla torparegubbar som vid behov levererade vidjor till bönderna. Tillvärkningssättet gick så till att när man kvistat upp slyan och rivit loss barken på ett par ställen,steg man på storändan och började sno runt i toppen och höll på nästan ända ned,storändan spetsades. Raft sökte man ut i täta unga granbestånd och sökte få tag i så långa och smäckra som möjligt,men i storändan måste den oftast täljas något tunnare.

När man så byggt upp ställningen under takhovsen började det första "bleket" med små bundna kärvar av råghalmen. Över kärvarna lades raften ovanpå och vidjorna stuckos igenom halmen och sveptes om bjuråsen,drogs åt och lilländan sveptes om storändan ett par gånger (om vidjan räckte till) stacks sedan under bandet. Det första bleket måste bindas något tätare

+) Gamla tadegubbar lärde ärarna vid taktäkt= ten med grova träpinnar. Ärarna lade ut med tillämpningar emot varandra och band ihop med vidjor.

M.10823:139.

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

än som sedan skedde, var raften och vidjorna starka kunde man hålla ettavstånd av c:a 40 a 50 cm. Under det fortsatta arbetet tog en man emot himkärvarna (Bukor) som voro av den storlek att en man nätt kunde famna om den på mitten och bundna med två halmband. Han löste upp "bukan" och lade upp den på sin plats. Mannen n:o2 sköt upp och ned halmstråna så de lågo jämt. N:o 3 och 4 stucko in vidjorna på sina platseroch lade över raften. N:O 5 gjorde nu den sista avputsningen med halmen och N:O 6 drog kraftigt åt vidjebanden. När man från ställningen lagt så många blek som man räckte hävdes "krypåsen" upp på taket som hade långa stöttor i backen, och så höll man på blek efter blek tills man kom upp och bundit om den översta bjuråsen. Så vek man toppändarna å de sista bleken över ryggningen ned på andra taksidan och så red en man baklänges gremsle över ryggningen unde r arbetet med ryggningen som utfördes med snärjd småhalm. När han väl packtat intill halmen hissade han upp och hängde över "hänggevären" som bestod av två 150 -180 cm. lång runda slanor hopsatta i lilländarna med en trä-pinne, men då gälde det att noga packa inunder där det behövdes så att gevären lågo jämt intill taket och att överspetsarna visade en rak linje. När ryggningen var avklarad drogs krypåsen ned ett par meter i taget och så räfsade man bort all löshalm som under arbetet spilts på taket.

M.10823:140.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Ja, så gicg taktäckningen med halm till för 50 år sedan,men så kom ny tid och nya sedar ! Det blev svårare att anskaffa vidjor och raft och då tog man till klen gavalniserad järntråd i stället som träddes upp på en halvmeter lång nål av järn,och så band man fast trådändan i bjuråsen där man började täckningen,stack ned nålen under åsen 30 cm. framåt och så hade man en pojke innan för som stack ut nålen över åsen i halva stynget tillbaka "Skräddaren" förde då upp det tagna trådstynget så att pojken körde nålen inunder. Vid detta täckningssätt måste halmen i förväg vara väl inpassad ty skräddaren måste dra hårt åt så fort han gick framåt.

Nålen säg ut ungefär så här

Varför har halmtaken kommit ur bruk ? Jo,numera tröskas all rågen på motorvärk då man inte har arbetsfolk för slagtröskningen,och då skadas halmen så att livslängden å ett halmtak inte blir längre än omkring 10 år på södersidan å ett tak. Troligen invärkar och att de nyare rågsorterna har kortare och sprödare halm.

Vana takhalmstäckare satte en ära i att få hovsen tjock och linjerak, men härvid hade man olika metoder. Hade man med en bila jämnhuggit hovsnekarna innan de fastbundos i taket,så nöjde man stg att endast med ett klapp-

M.10823:141.

trä slå hovsen jämn. Högg man inte nekarnas storända jämn innan nekarna pålades, så spände man en lina stramt över hovsen och med vassa knivar skar man för hand vask efter vask intill linan så att man fick hovsen fin. Ett fint tak kunde vara 30 a 35 cm. tjockt och kunde hålla tätt i 30 år på en norrsida,pä södersidorna stodo de ej sig så länge,d.v.s. när man hade slagtröskad halm av de gamla rågsorterna. Nutidens råghalm som man täckte med blev resultatet mycket sämre.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

209/130 c

247

Acc. n:r M 10823:142.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo

Socken: Vottorp

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gustaf Svensson

Adress: Ubås Bor

Födelseår och födelseort: 1890 Vottorp socken

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	Halmtak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	med snören
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	a. 10 % b. 25 c. 50 d. 95 procent
5. Användas (användes) takkäppar?	

M. 10823:143.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Numera användes fortlöpande söm

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

redskapet utgör endast en sådallad täckmål 60 cent lång

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

nej

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:144.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Den person som fäster halmen använder vantar

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

Genom tröskning, där efter repades halmen för, även kallades det att göra upp halm

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Båda dera

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

ja

c. Hur behandlas takskägget?

genom klippning

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

ja

14. a. Hur ryggas taket?

genom småhalm lägges först på vägg lägges hängerier

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

4 st En för upp halmen en breder ut den samma en syr fast den en för ut nålen från in sidan av taket

M. 10823:144.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Den person som fäster halmen använder vantar

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

Genom tröskning, där efter separeras halmen för, även kallades det att göra upp halm

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Båda dera

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

ja

c. Hur behandlas takskägget?

genom klippning.

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

ja

14. a. Hur ryggas taket?

genom småhalm lägges löst på våpo lägges hängeväc

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

4 st En för upp halmen en breder ut den samma en syr fast den en för ut nålen från in sidan av taket

M.10823:145.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

Har hört det omtalas men känner ej till det

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

Läkt

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

Lämplig person som varit verksam som taktäckare och lämplig att fullständigt kan beskriva saken är Gustaf Erickson. Tuna 15/7 48

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

Östregård

Ber ✓

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1947. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

210/129a

Acc. n:r M. 10823: 146.

LUF 62

254

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo Vkr

Socken: Värnamo

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Birger Svensson

Adress: Nöbbelöv 6 Värnamo

Födelseår och födelseort: 1910 Värnamo

Obs. identisk med folj. nr 255. Hemgari!

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	1) Endast halmtak
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2) Med järntråd eller vidjor
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3) nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?	4) a) 50 %
a. för närvarande?	b) 60 %
b. för 10 år sedan?	c) 70 %
c. för 20 år sedan?	d) enligt uppgift 95 %
d. för 50 år sedan?	
5. Användas (användes) takkäppar?	Nej inte numera

M. 10823:147.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6) Nej.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7) Först fästes tråden sedan tages styng efter styng med 30-40 cm. avstånd.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8a) Järntråd 2 st. nålar, kniv, rep, stegar krypåsar och stöttor.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b) nej

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9) Tråden är galvaniserad samt tunn ca 1/2-1 mm. Nålarna är av stål, samt med båda ändarna utböjda för att tråden skall kunna passeras. Kniven är en vanlig tälgkniv. Repet är ganska grovt för det skall hålla att fiera repp bentorna på taket med. Stegarna vanliga. Krypåsar och stöttor av trä, samt ovanpå tyggningshalmen för dess fastställning användes s. k. "hänggevär", som är av trä.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10) Nålarna och tråden användes vid fastbindningen av halmen, krypåsen användes för arbetet på taket stöttorna håller krypåsen uppe

M.10823:148.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11) Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12a) Vid tröskning av råg erhålles halmen vilken bindes tillsammans till buntar.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13) a Ja.
b) brukligt i enstaka fall.
c) avskäres med kniv.
d) knappast numera

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14a) Till ryggningen användes tåghalm, dåruppa s.k. hänggevär
b) Halmen påsys det söndrigu stället sedan stoppas halmen under i det nya taket, eller går det ända upp till ryggningen.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15) I regel ~~ej~~ man, en breder ut halmen, en syr fast den, en sticker ut nålen, en hantlangare, som passar upp med halm, samt vrar på tråd på nålen

M.10823:149.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16) Nej.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17) På läkt eller bjerråsar.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18) Ej i dessa trakter.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19) Ja eventuellt.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20) I min hemby

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

21) Lantbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper, därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1948, HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

255 210/129a

Acc. n:r M.10823:150. **LUF 62**

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo

Socken: Värnamo

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Einar Svensson

Adress: Möbbeled 6 Värnamo

Födelseår och födelseort: 1869 Värnamo

obs. identisk med föreg. nr, 254

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:	Svar:
1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?	1) Halmtak ej mer
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?	2) Bundet med vidjor eller järntråd
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?	3) nej
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat? a. för närvarande? b. för 10 år sedan? c. för 20 år sedan? d. för 50 år sedan?	4) a) 50% b) 60% c) 70% d) 95%
5. Användas (användes) takkäppar?	5) nej endast då vidjor användes

M.10823:151.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6) nej

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7) Bindningen tillgår så att först fästes trådändan sedan tages det styng efter styng med 30 cm. avstånd

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8a) 2 st. nålar, järntråd, kniv, rep stegar, kryppåser, stöttor

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b.) nej, endast vs. k. redjetjuv

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9) Nålarna består av stål, med en spetsig ända, samt med båda ändarna utböjda så att tråden kan påvisas, järntråden är galvaniserad som användes samt mjuk och smidig mycket tunn ca 1/2–1 mm. kniven är en vanlig tälgkniv. Repet är rätt grovt det skall hålla att draga upp halm med. Stegar vanliga. kryppåser och stöttor är av trä

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10) Nålarna användas vid sjuningen kniven till hoppen

M.10823:152.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11) nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12) a) Vid tröskning av säger erhållas halmen vilken bindes tillsammans till buntor.
~~b) skördas på hösten förvaras i lada~~

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13a) Täckes även på det gamla taket
b.) ej brukligt.
c) skäres medelst kniv
d) numera ej.

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14a) Pålägges löshalm och ovanpå s.k. hängegrön
b) det sys fast halm över det söndriga stället, sedan stoppas halmen under det hela taket om det inte går önda repar

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15) 2 st. på taket, en breder ut halmen sedan syr den andre fast den, samt 1 man på marken som hakstlangare, och en som sticker ut nätan

M. 10823: 153.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16) Har inte sett eller hört omtalas

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17) Läggas på läkt eller bjerråsar

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18) Torte i dessa trakter

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20) Särskilt i Höbeledr by

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

F. D. Lantbruksare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper, därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1948. HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

215/209c

280

Acc. n:r M 10823:154.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östra Göstr

Socken: Vetlanda

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: byggnadssnickare Alfred Svahn

Adress: Nygatan, Vetlanda

Födelseår och födelseort: 1873 i Vetlanda.

Upptecknad av fil. kand. S.-G. Sundberg, Vetlanda.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
   a. för närvarande?
   b. för 10 år sedan?
   c. för 20 år sedan?
   d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Vasstak ha vi mig veterligt aldrig haft i trakten. Halmtak har funnits på ladugårdar, men aldrig på bostadshus.

2. Ja, halmen var bunden medelst vidjor.

3. Nej:

4. a–c) Under den senaste 20 åren ha vi funnits några bundna tak i trakten.

d) kanske 1% och då blott på torpställen. Det sista halmtak, som mig veterligt lades på var å mitt föräldrahem i ~~Norra byn~~ Vadtorget, Vetlanda för en 60 år sedan. Efter skifteen byggdes gårdarna om och då byggde man bättre tak.

5. Ja.

M.10823:155.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Vi använde isolerade band.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. Se tilläggsrapporten! sid. 158.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

8. a) Nålen, stor fäljkniv, yxa och kåklubba.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b) Det kommer jag ej till.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyertsteckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

9. Det var två vålar som användes. Den ena var en smäcker lång stång, dubbelt så lång som en sälbrake och den andra var kortare. De var av gran, var väl spetsade och hade ett hål i ena ändan.

Yxan var en fäljyxa av ungefär följande utseende.

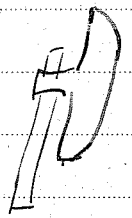

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10. Se svar 7! sid. 158.

M. 10823: 156.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Vantar behövdes inte och ej heller knäputor eller särskild fotbeklädnad.

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. a) Halmen slagröskades o. bands i kärvar, som sedan direkt användes.
b) användes inte.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13. a) Den gamla halmen revs, det jag var med om.
b) Man räfsade av löshalm o. spillhalm, när taket var färdigt.
c) Man höll en skrädyxa under halmen och slog med en klubba över så att man fick en jämn och vacker "hofs".

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14 a) Man böjde halmen över ryggen och fäste den med korta s. k. hänger, d. v. s. spräckta stockändar 1¼ – 1½ m. långa med iborrade pinnar. På dessa pinnar lade man hela trim, d. v. s. slanor, som var helskalade smala granar.
b) Det var besvärligt och man lade mer framför hälen o. spetsade sedan av det upp till ryggen. Men det hela fick bindas med vitjor.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M. 10823:157.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskedarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

15. Det var minst två som täckte, en som skaffade fram halm och en under taket, som skötte nålen.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

16. Det var ju nödvändigt. Käpparna fick hålla "vindskivorna", men räften gick ej igenom.

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

17. Taket lades på räft.

18. Nej. (jmf svar 1:)

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Nej.

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20. Jag var med om att täcka Vedtorget under Vollanda Hellangård omk. 1890.

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

21. Byggnadssnickare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper, därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

LUND 1948, HÅKAN OHLSSONS BOKTRYCKERI

ACC. N:R M. 10823:158.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7. På takstolarna var råff, d. v. s. smala slanor, som låg i klykorna, som i takstolarna ibarrade gjorde bildade. På rännet lades plankor och där gick en vig person med "nålen". På vissa mellanrum stack han upp nålen och en person därnere på taket stack en björkvidja genom nålen, som så drogs ner igen och sates upp på ett annat ställe. Så syddes halmen fast med en särskild sorts knut, som jag inte kan göra nu. Så höll man på skikt efter skikt.

Vi fick skickor mycket billigt i Vetlanda-trakten. De körde en s. k. skickhyvel, som drogs av oxar och fyra man styrde själva hyveln, medan en gick efter och plockade skickorna. I Föreda kvarn fanns en skickhyvel vid vattenhjul, likaså i Vetlanda, Klinte och Ringeby. De körde med den vid vårfloden. Efter dem kom fabriksdriften och den första som satte upp en fraktbänkhyvel var A. V. Petri och senare hillkom Stensäkra, som blev den förnämsta fabriken.